

OKO RIZNICE ZAGREBAČKE KATEDRALE

ANTUN IVANDIJA

Veoma smo se obradovali potkraj prošle godine kad smo doznali da se privode kraju sve pravne i stvarne pripreme za otvaranje prvog kapitalnog objekta nacionalne kulture: Stalne izložbe crkvene umjetnosti u Zadru. Neka ta stalna izložba trajno pokazuje čitavom svijetu da u ovom kutku zemaljske kugle postoji stara evropska kultura i jedan stari narod koji je tu kulturu stvarao i čuvao do današnjeg dana, a da je za tu kulturu i njeno čuvanje zaslužna Katolička crkva među Hrvatima. Pa je službena titula sestara benediktinki – „čuvarice Stalne izložbe” – samo službena i formalna potvrda onoga što su one bile kroz vjekove: stvarne čuvarice ovog našeg „zlata i srebra Zadra”.

Ovaj radosni događaj u nama je ponovno jače oživio misao da i Zagreb ima svoje „zlatu i srebro”. I zagrebačka katedrala ima svoju riznicu, koja se nekako vremenski nadovezuje na najstarije zadarske rizničke predmete, a svojom umjetničkom kvalitetom poneke i nadmašuje. Dragocjenost zagrebačke riznice nije toliko u vrijednosti „plemenitih” materijala, koliko u historijskom i umjetničkom vrednovanju. A to „zlatu i srebro Zagreba” – na žalost – nepristupačno je sada javnosti. Ne možda zbog nepoznavanja njegove umjetničke vrijednosti, niti zbog nekog straha ili ljubomorne sebičnosti, nego – zbog nedostatka potrebnog odgovarajućeg prostora.

Naša i međunarodna javnost imala je priliku vidjeti čitavu riznicu god. 1971. u vrijeme Međunarodnog mariološkog i marijanskog kongresa. Tada je čitava riznica bila izložena prvi put, i to u Muzeju za umjetnost i obrt, dobrohotnošću i trudom uprave Muzeja. Tom prilikom su ne samo stručnjaci nego i funkcionari uprave grada uočili vrijednost riznice te koliko bi Zagreb dobio i u turističkom pogledu kad bi riznica bila pristupačna javnosti i turistima. Tada se prvi put počelo ozbiljno misliti na prikladne prostorije za izložbu riznice. Pao je prijedlog da se bivša kanonička kurija Kaptol br. 5 oslobodi od stanara i da se ta zgrada adaptira za stalnu izložbu Riznice. Inicijativu je preuzela Komisija Skupštine grada Zagreba za odnose s vjerskim zajednicama (za tajnika prof. Ive Delale). Održan je jedan radni sastanak predstavnika Grada, muzealaca, konzervatora i predstavnika Zagrebačke nadbiskupije. Načelno je prihvaćen smještaj riznice u kuriju Kaptol br. 5, ali uz potrebite adaptacije i uređenje okoliša. Na temelju tog zaključka Komisija za odnose s vjerskim zajednicama pristupila je preseljivanju stanara iz kurije. To se vršilo na trošak Grada, a i Prvostolni kaptol je sudjelovao u dijelu troškova. Sve te radnje trajale su oko dvije godine – što je posve

razumljivo s obzirom na stambene prilike — te je konačno g. 1975. kurija Kaptol br. 5 ispražnjena i predani ključevi zgrade Kaptolu. Tada je nastupio novi zadatak: pozvati inženjere stručnjake da pregledaju čitavu zgradu te da dadu troškovnik za izradu elaborata adaptacije, a zatim približni troškovnik adaptacija i uređaja.

Pošto su tokom g. 1975. inženjeri — naši vrhunski stručnjaci — dva puta pregledali čitavu zgradu Kaptol br. 5 i njenu neposrednu okolicu, došli su do poraznog zaključka: budući da se neposredno uz zgradu Kaptol 5 nalazi vrlo posjećivani restoran, koji koristi čitavo dvorište, i dvorišne se zgrade naslanjaju izravno na kuriju br. 5, to je nemoguće zgradu za riznicu tako osigurati da bi riznica u njoj mogla biti sigurna od provala. Ako se želi kurija br. 5 urediti za izložbu riznice, tada treba ukloniti restoran i porušiti sve dvorišne objekte, koji se nalaze uz glavnu zgradu. To pak traži ne samo velika financijska sredstva nego i stanovite pravne postupke koji će vremenski zategnuti privođenje zgrade njenoj novoj svrsi.

Zbog ovih tehničkih poteškoća uređenja zgrade Kaptol 5 Prvostolni kaptol zagrebački je predložio da se za riznicu adaptira kurija Kaptol br. 6, koja je više izolirana, no potrebno je iz nje preseliti stanare u kuriju Kaptol br. 5 ili kamo drugamo. Tu, međutim, nastupaju poteškoće sa stanarima. No i u slučaju iseljenja stanara trebat će — prema mišljenju inženjera stručnjaka — također ukloniti sve sadržaje iz dvorišta Kaptol br. 6 i srušiti objekte koji su veoma blizu glavne zgrade.

U međuvremenu inženjeri su došli na misao da se podrumi i prizemlje Nadbiskupskog dvora saniraju i adaptiraju za izložbu riznice. Ti prostori su doista veoma prikladni i mogli bi se tako urediti da ambijent odgovara sadržaju, tj. eksponatima. S riznicom mogla bi se prezentirati i kapela sv. Stjepana, koja također ima veliku historijsku i umjetničku vrijednost. I čitav okoliš katedrale dobio bi dah historije i kulture, kad bi se iz njega uklonili sadašnji profani sadržaji. S tim u vezi kao i sa započetom restauracijom katedrale imali bi se pred katedralom na arheološki način prezentirati bedemi i Bakačeva kula, koje je pogrešno shvaćanje tako nemilosrdno uklonilo. Tako bi katedrala, Nadbiskupski dvor i neposredni okoliš bili uključeni u plan revitalizacije i uređenja Kaptola i definitivno prezentirani svojom arhitekturom i svojim sadržajem kao najvredniji srednjovjekovni ambijent Zagreba, koji je već sada centralna točka gotovo svih turističkih autobusa, a to će bez sumnje biti još više, ako bude pristupačna riznica, katedrala i Sveti Stjepan. Ovaj plan je bez sumnje veoma privlačan i možemo samo poželjeti da se ostvari.

Svaki plan mora imati svoju financijsku podlogu, a ona je u ovom slučaju problematična — da ne reknemo bezizgledna. Naime, korištenjem podruma Nadbiskupskog dvora za riznicu gubi se zakupnina od podruma, kojom se održava krovšte Dvora. Treba dakle pronaći financijska sredstva ne samo za adaptacije i osiguranje podruma, nego naći i stalan izvor prihoda za održavanje barem krovšta ovog golemog zdanja. Sam Nadbiskupski dvor — a ni čitava zagrebačka nadbiskupija ne može godišnje namaknuti ta sredstva, jer su Dvor kao i katedrala agrarnom reformom i nacionalizacijom ostali bez svih izvora prihoda, kojima su se te zgrade održavale. Ukoliko dakle Grad — ili i šira zajednica (Republika) ovdje ne priskoči svojim dotacijama i podmirivanjem troškova, tada će svi lijepi planovi o privođenju kulturnim sadržajima katedrale i njena okoliša kao i o prezentaciji „zlata i srebra Zagreba” ostati samo lijepi planovi.

No nastojanje Komisije Skupštine grada Zagreba za odnose s vjerskim zajednicama – nadamo se – neće ostati bez rezultata. Pogotovo što bi Zagreb time na međunarodnom turističkom tržištu i te kako dobio na cijeni i atraktivnosti, pa bi se time uložena sredstva i stvarno regresirala, a da se i ne govori koliko bi trajna izložba zagrebačke riznice značila za prezentaciju naše umjetnosti i kulture općenito.

SUMMARY

By the end of 1976, a permanent exposition of sacral art has been opened in Zadar. The Benedictine nuns, centennial custodians of the Zadar's „gold and silver”, have been entrusted with the care about this permanent exposition. Zagreb has also its „gold and silver” in the treasury of the Zagreb Cathedral; unfortunately, the lack of space and financial possibilities are the reasons why the treasure is not open to public. These historical and artistic values should be accessible to the public and tourists, what is of interest both to our town and to all of us. The representatives of the town and of the Archbishopric are being treating this problem.